

BÁCSKA.

MEGYEI KÖZÉRDEKŰ POLITIKAI KÖZLÖNY.

ELŐFIZETESI ÁR:
Egész évre . . . 12 kor. Negyedévre . . . 3 kor.
Félévre . . . 6 kor. Egyes szám ára 20 fillér.

Felelős szerkesztő:
BITTERMANN SÁNDOR.

Kiadótalajdonos:
BITTERMANN NÁNDOR.

Hirdetéseket és nyilttéri közleményeket
a kiadóhivatal vesz fel és azok előre fizetendők.
MEGJELEN MINDEN KEDDEN ÉS PÉNTEKEN.

Ünnepeljünk!

Írta: Fárbas József.

Magasztos ünnepnap közeledik felénk.

A tavasz varázslatos melege, az illatos és langyos levegő, a természet újraébredése hozza magával azt az ünnepet, amelyet minden magyar ember lelkesedve ünnepel, amelynek emléke kitörhetetlenül van szívünkbe vésvé. Ha mindenünket elvesztenénk, ha érzékellenne tenne bennünket a szakadatlan csapás és szenvedés, akkor is e napon feldobogna a magyar szív, fohászra nyílnék a magyar ajak és utat törne a honfi lelkesedés, amely a dicső ősök emlékeiben gyökerez.

Március idusa! hódolattal köszöntünk, mint a nagy eszmék, a lángoló hazafi szívek dicső napját!

Ha mindenkor, úgy az idén még inkább kell megünnepelnünk március tizenötödikét, mint azt az évfordulót, amely a történelem tanúsága szerint sokat szenvedett magyar nemzetnek meghozta a Szabadság, Egyenlőség és Testvériség magasztos gyümölcseit, a melyeknek megérését oly epedve várták hosszú időn át őseink.

Ünnepeljünk polgártársak!

Legyen ez a nap fényes és zavartalan ünnep, amikor a sokat szenvedett országnak minden lakója hagyja félbe hétköznapi foglalkozását, feledje az elkülönítő határokat, nézze el a bántó sérelmeket és olvadjon össze egy érzésben: *a tiszta hazaszeretletben.*

Szünjön meg e napon a fárasztó kenyérharc, némuljon el a politika, hallgasson el a panasz és legyünk testvérek, lelkes hazafiak, mint voltak azok az ősök, akik ezelőtt 58 évvel ismeretlenül is egymás nyakába borultak és örvendtek a kivivott Szabadságnak, Egyenlőségnek, Testvériségnek mindannyian kivétel nélkül.

Ünnepeljünk!

Március idusán gyult ki a szabadság fáklája, eltűnt a sötét zsarnokság és összetörték azok a rideg békók, a melyek a nemzet testén csüngtek. E történelmi napon — mintegy isteni hívó

szóra — az aggok megítjehodtak, a gyermekek pedig ifjakká, ellentállást nem ismerő hőökké lőnek, akik nem ismertek félelmet, nem halált vagy szenvedést, csak egy szavuk volt, hogy *előre!*

Hogyan bizonyíthatnánk be, hogy érzelmeinkben osztozunk apáinkkal, kik vagyontukat, vérüket áldozni készen álltak ki a hazáért, fiaik jóvoltáért, ha nem azzal, hogy kegyelettel üljük meg emlékezetét az ébresztő napnak: március 15-dikének?!

Mi a jutalom nehéz munkájukért, önzetlen önfeláldozásukért, ha nem az a hála, amely e napon szívünkben éled, ha nem a dicsőítés, mely hazaszerte elhangzik, ha nem a lelkesedés, amely az ő nagyszerű példájukon fogamzott meg?!

Ünnepeljünk!

Március tizenötödikén minden magyar honfi jelenjen meg a nemzeti zászló alatt; vonuljon a templomba, hogy áldja a nemzet javáért elhullottak, elvérzettek dicső emlékét; állja körül a szabadság emlékoszlopát, ahol a nemzeti nagy nap dicsőítését hallja; danolja ki-ki a dalosokkal az „Isten áldd meg“ fenséges dallamát; lelkesedjen a „Talpra magyar!“ szózatán és rakja le a nő virágait, a férfi hálás elismerését a szabadságért elesettek emlékének!

Polgártársak! Ünnepeljünk! . . .

A zombori színház átalakítása.

Városi színházunk épülete ellen úgy szólván felemelése pillanatától fogva ezer és egy a panasz a színházlátogató közönség és a színjátszó társulat részéről egyaránt. Kicsiny a nézőtér, nem nyújt elégséges kényelmes helyet városunk meggyarapodott értelmiségének; kicsiny és alkalmatlan a színpad, nem felel meg a modern színművészet legszerényebb követelményeinek sem; s mind a kettő veszedelmes tűzfészék, úgy hogy ha előadás alatt véletlenül tűz támadna, a katasztrófa elkerülhetetlen.

Sokszor felemeltük a szavunkat a színház kibővítése s tűzrendőri szempontból teljes átalakítása iránt. Sőt legszívesebben vettük volna a meglévő épületnek teljes lebontását s egy új, minden irányú követelményeknek teljesen megfelelő színház építését.

Örömmel látjuk ennél fogva, hogy a város tanácsa szintén lelkére vette a színház ügyét s felszólította a mérnöki hivatalt a színház megfelelő kibővítésére és átalakítására alkalmas tervet kidolgozására; s fokozza örömmünket a mérnöki hivatal megbízottja részéről a buzgalom, mellyel megbízatásának hamarosan megfelelt egy minden tekintetben figyelmet és honorálást érdemlő memorandumban.

Akinek igazán szíven van a színház és a színművészet ügye, az nem fog visszariadni attól a csekély áldozattól, melyet a javaslat tőle kíván. A páholyjegy megváltási összege eddig ugyanis oly csekély volt, hogy számosan megfizettek volna érte többet is. Aki ragaszkodik e joghoz, az tudjon áldozni is érte. Gondolja meg, hogy a városnak nincsenek e célra megnyitható anyagi forrásai; gondolja meg, hogy az átalakítással nemcsak többek részére válik hozzáférhetővé a színművészet élvezete, hanem a színházjáró közönség egyetemének, tehát benne neki is biztosabbá a testi és lelki épsége.

A memorandum különben így szól:

Tekintetes Tanács!

Hivatkozással 13889. kig. 1904. számra, a színháznak átalakítása és kibővítése tárgyában tartott szűkebb körű értekezlet megbízásából s az ott elhangzott beható eszmecsere által megállapított alapon a kérdést tanulmány tárgyává tettem s ennek eredményét a következőkben van szerencsém a tek. tanács elé terjeszteni:

Színházunk átalakításának kérdése már nem a mai keletű, évek hosszú sora óta hangzik a színházlátogató közönség részéről a panasz színházunk hiányosságairól s ebből kifolyólag a kívánalom a színház megfelelő átalakítása iránt.

Jól épített színháznak két főfeladatot kell betöltenie, meg kell felelnie a közönség igényeinek és ki kell elégítenie a tűzbiztonság követelményeit.

Mik tehát esetünkben a fennálló színházzal szemben a közönség igényei és mik a tűzbiztonsági szempontból fennforgó követelmények?

A közönség, véleményem szerint kívánja, hogy a páholyok száma szaporíttassék, a földszinti nézőtér a rozoga és kényelmetlen ülőhelyek megfelelő kényelmes ülőhelyekkel kicseréltesse, a jelenlegi célszerűtlen és elégtelen karzat helyett a szegényebb sorsú középosztály által is igénybe vehető tisztes karzat létesíttessék s végül, hogy egy a színpadon, mint a nézőtérén sokszor uralkodó, úgy az előadó személyzet, mint a színház látogató közönség egészségét veszélyeztető léghuzam megszüntetessék. Kényelmi, egészségi és célszerűségi szempontból szük-

séges lenne ezeken kívül megfelelően elhelyezett és jól temperált ruhatárokról és közlekedési folyosókról is gondoskodni.

A tűzbiztonság s így az előadó személyzet, valamint a színházba járó közönség életbiztonsága általánosságban megköveteli azt, hogy a színház akként legyen berendezve, hogy úgy az előadó személyzet, mint a közönség a színpadról, illetve a nézőtérrel lehető gyorsan tűzbiztos helyre juthasson, illetőleg az épületet veszély nélkül elhagyhassa, ami pedig csak úgy lehetséges, ha megfelelően elhelyezett és elegendő számú tűzbiztos folyosóról, kijáratról és lépcsőről gondoskodva van.

Lássuk már most, hogy a felsorolt kívánalmak jogosultak-e, s a tűzbiztonság követelményei színházunk jelenlegi állapota mellett ki vannak-e elégítve? Ha e kérdésekre megfeleltünk, akkor tisztában leszünk azzal is, hogy mi a teendő.

Tapasztalati tény az, hogy nemcsak nálunk, de vidéki városainkban egyáltalában a közönség azon része, amely a színházat rendszeresen látogatja, leginkább páholyba szeret járni, ennek a kétségbe vonhatlan kényelmi szempontokon kívül talán más okai is vannak. Idézem erre vonatkozólag Lovass Zsigmond Nagyváros főmérnökének a budapesti „Építészeti Szemle“ II. füzetében írt „Színházépítés“ című cikkéből a következőket:

„Fontos programpont a páholy, ülő és állóhelyek egymáshoz való számarányának megállapítása. A vidéken aránylag sokkal több páholy kell, mint egy fővárosi színházban, mivel mindenképp ismernek és a noblesse oblige sokkal jobban érvényre jut, mint a fővárosban. A vidéki színház élet anyagi biztosítékát rendszerint a páholybérlet nyújtja és talán nem túlzok, ha azt mondom, hogy nem lehet annyi páholy, melynek nem akadna bérlője.“

Azt hiszem, nem csalódom, ha azt állítom, hogy az itt elmondottak városunk viszonyainak is teljesen megfelelnek.

Bármilyen legyen is azonban az indító oka annak, hogy a közönség legszívesebben páholyba jár, tény az, hogy a közönség részével, amely rendszerint biztosítja a szintársulat fentartását, számolni kell.

A tapasztalat mutatja, hogy a most rendelkezésre álló páholyzám nem elegendő, gondoskodni kell tehát, hogy a páholyok száma a lehetőséghez képest szaporíttassék, noha ez a térkihasználás szempontjából előnyösnek épséggel nem mondható; anig ugyanis egy földszinti ülőhelyre 0.4—0.5 m² alapterület elegendő, addig egy páholyülésre már épen a kétszeres terület szükséges, bele nem számítva a páholyokhoz szükséges folyosó területét.

Nálunk jelenleg 28 páholy van, amelyek rendszerint állandóan elfoglalva vannak, kétségtelen tehát, hogy a közönség egyrésze páholyhoz egyáltalán nem, vagy csak ritkán juthat s bizonyára vannak, akik emiatt egyáltalán nem látogatják a színházat, a páholyok szaporítása tehát mindenesetre emelné a színházba járó közönség számát.

Az elmondottak dacára sem kell azonban azt hinni, hogy a közönségben ne lennének elegendő számmal olyanok is, akik a földszinti ülőhelyeket is szívesen látogatnák, ha azok megfelelő kényelemmel lennének berendezve, a mostani ülőhelyekről azonban ezt a legnagyobb jóakarattal sem lehet állítani. Különösen az ülőhelyek helytelen alakja

és képzése, nem pedig azok méretbeli fogyatékosága okozza, hogy azokon 2¹/₂—3 órát ülni nem tartozik a legnagyobb élvezetek közé. Különösen áll ez a kissé természetesebb színházlátogatóra vagy a szomszédjára, akikkel a legvonzóbb előadás sem képes feledtetni az ülőhelyek meg nem felelő voltát. A tér kihasználás és kényelem szempontjából legmegfelelőbbnek bizonyultak a Thonet-féle hajlított fából készült ülőhelyek, amilyenekkel az újabb színházak mind berendezve vannak, ilyenek lennének tehát színházunkban is szükségesek.

A jelenlegi karzat elhelyezése egyike a legnagyobb hibáknak az egész nézőtér berendezésében. Meg nem felel az a karzatra járó közönség szempontjából, mert a színpadhoz képest nagyon háttérben van s bár a színpaddal szemközt a középen van, de igen keskeny helyet foglal el, úgy hogy az első sorokban csak igen kevesen foglalhatnak helyet, aránylag kis területen igen sok néző van összehúszolva s innen van az, hogy kissé tisztességes ember, akinek azonban a földszinti ülőhely drága, a színházat nem látogathatja.

De nem kevésbé sérelmes ezen elrendezés a karzat előtti nyitott páholyok közönségére sem, akik előadás közben nem egyszer a jó izlést sértő megjegyzéseket és közbeszólásokat kénytelenek végighallgatni, a legnagyobb részben cselédekből és katonákból álló karzat látogatók részéről, természetes, hogy felvonásközökben az arepirító társalgás és enyélés sem tartozik a ritkaságok közé, ami ott fent egész természetes és a hosszú felvonásközök unalmának elűzése szempontjából mulatságos is lehet, de a páholyok közönsége talán még sem tartja annak. Mindezt pedig közvetlen tapasztalattal tudom s tudják mindazok, akik valamikor ezekből a páholyokból nézték végig az előadást.

De van ennek az elrendezésnek még egy sokkal fontosabb és komolyabb hátránya is, amiről később lesz szó.

Nem tartozik a legesekélyebb bajok közé a színházban különösen hidegebb időjárás alkalmával uralkodó s a közönség egészségét veszélyeztető léghuzam sem, ami legfőképp a földszinten és a nyitott páholyokban érezhető. E tekintetben is már évek hosszú sora óta hangzanak fel a panaszok, a hatóság el is követett és megkísérelt mindent eme baj megszüntetésére, de be kell vallanom, sikertelenül, amiből látszik az, hogy a tett óvintézkedések nem irányultak a baj valódi okának megszüntetésére. E tekintetben utalok ismét Lovass Zsigmond Nagyváros főmérnökének következő fejtegetésére: „A gyakori és tűrhetetlen léghuzam okozói, melynek oka és iránya még a legszorgosabb megfigyelőt is néha tévedésbe ejti, a következők:

Ablakok, ajtók vagy egyáltalán nem zárnak jól, mert a munka rossz, a fa megvetemedett, vagy éppen nincsenek kellően bezárva, vagy a fűtés és szellőztetés célszerűtlen berendezése és kezelése. Gond fordítandó tehát az ajtók, ablakok kifogástalan pontos záródására. Az összes ajtóknak maguktól kell záródnok. A fűtést kifogástalanul szakszerűen kell teljesíteni, mihez a fűtőnek, a teljes berendezést, annak minden részletét, célját, működését ismernie kell; ezenfelül nem mellőzhető a kezelésnek szakember, mérnök vagy gépész általi gondos, folytonos ellenőrzése. Hogy a színházban a

tartózkodás kellemes legyen, ehhez a nézőtér 16—17 R. a folyosókon 17—18 R.-nek kell lenni. A léghuzam főoka azonban az, hogy a nézőtér hőmérséke lassankint nagyobb lesz a folyosóénál, ami ajtónyitáskor, de sőt a réseken át is érezhetővé lesz.

Ezért kell a nézőteret különösen a szünetek alatt szellőztetni, alig vagy egyáltalán nem kell fűteni a nézőteret, ellenben a folyosókat állandóan jól, hogy ezek hőmérséke vagy egyenlő vagy magasabb legyen a nézőtérénél. Ez az oka egyszersmind, hogy alig mellőzhető, sőt ajánlatos a nézőtér és folyosó közti összes ajtókra, páholyajtókra, a szabadba nyíló ablakokon jó meleg szőnyegfüggönyöket alkalmazni. Megjegyzendő, hogy a függönyöknek tűzbiztonsági szempontból könnyen kezelhetőeknek kell lenniük.

Ha a folyosók melegebbek a nézőtérnél és a színpadnál, úgy léghuzam nincs.“

Az itt előadottakat figyelembe véve, világosan megállapítható, hogy színházunknál mi okozza a léghuzamot.

Az ajtók és ablakok megfelelő elzárására kellő gond lett fordítva, s léghuzam mégis van, a hibát tehát a fűtési berendezésben kell keresnünk s véleményem szerint, amint azonnal látni fogjuk, ott meg is találjuk.

A fűtés vagyis jelenleg a színpad alatt a nézőtér közelében elhelyezett fűtőtest által történik, a honnan a meleg levegő a légszarnán át csak egy helyen jut a színpadra és egy helyen a nézőtérre, még pedig mindjárt a színpad közelében az egyik páholy alatt. Főlegesen bővebben kifejteni, hogy ily fűtési berendezés mellett az előbb elsorolt követelmények teljesítve nem lehetnek s ebből kifolyólag a fűtés sem megfelelő, hisz az előcsarnok és a folyosók közvetlenül fűtve egyáltalán nincsenek s így hőmérsékletük állandóan és lényegesen alacsonyabb a nézőtér hőmérsékleténél. Maga a fűtő berendezés nem elegendő nagy, a meleg lég bevezetése pedig homlokegyenest ellenkezik az előbb felsorolt fűtési elvekkel. A fűtés nem lehet egyenletes az egyoldali beömlési nyílás mellett, a léghuzam pedig biztosítva van az által, hogy a folyosók és előcsarnok közvetlenül egyáltalán nem fűtetnek.

Igazolja az itt elmondottak helyességét azon körülmény, hogy amidőn a külső temperatura nagyon leszál, akkor a színházban különösen az előcsarnokban hideg van, a léghuzam pedig a legerősebb, látszik tehát, hogy a fűtési berendezés elégtelen, másrészt célszerűtlen.

Fokozódnék ez a baj, ha a mostani fűtés berendezés mellett a gáz és petroleum világítás helyett a villamos világítás bevezetnének, a számos gáz és petroleum láng ugyanis valamivel mégis hozzájárul a hőmérséklet emeléséhez, míg a villamos izzólámpa világítás mellett észrevehető hő nem fejlődik. Minthogy a villamos világítás bevezetése nem kerülhető el, a fűtési berendezés kibővítése és célszerű berendezése el nem odázható szükségét képez.

Nem lényegtelen a színházak berendezésénél, hogy jól elhelyezett, elegendő nagy és kellő hőmérséklettel bíró ruhatarak álljanak rendelkezésre. A ruhataraknak az előcsarnok két oldalán akként kell elhelyezve lenniük, hogy az előadás végeztével a ruhatár előtt várakozók a közönség többi részének kivonulását ne akadályozzák. A ruhatarakhoz a nézőtérrel fűtött helyiségeken keresztül kell hozzáférhetőnek lenniük.

Hogy a jelenleg rendelkezésre álló ruhatár ezen kellékekkel nem bír, az köztudomású. Az eddig előadottak a közönség kényelmére és egészségére vonatkoznak, mind ezeknél fontosabb azonban a színházépület megvizsgálása azon szempontból, hogy tűzvész esetén a közönség életbiztonságáról mennyire van gondoskodva.

Az újabb épült színházaknál a legnagyobbat arra fordították, hogy a tűzbiztonság követelményei a legszigorúbban szem előtt tartassanak, ami tekintettel az elég gyakran előforduló színházégetésekre s ily alkalomkor előforduló tömeges szerencsétlenségekre, teljesen indokolt is.

Budapest főváros tanácsa még 1882. évben szabályrendeletet alkotott a budapesti színházak tűzbiztonsága tárgyában, amelyben a színházak építési módja részletesen körül van írva, hasonlóképp a külföldön is rendeleti úton szabályozták a színházak építését, nagyon természetes, hogy azóta a tűzbiztonságot illető igények csak fokozódtak, annál inkább, mivel még az újabb épült színházaknál is előfordult szerencsétlenségek sajnos igazolták, hogy a tűzbiztonság tekintetében nem lehet túlzottnak mondható igényeket támasztani.

Ugy a budapesti hivatkozott szabályrendelet m. pl. a százkiráltságban 1882-ben kiadott rendelet első és főfeltételül szabja meg minden színházra nézve, hogy az minden oldalról teljesen szabadon álljon, hogy ha ebben a tekintetben azóta is történt néha eltérés, az semmiesetre sem helyesíthető és követendő például nem állítható fel.

Egy másik a tűzbiztonság érdekében legfontosabb követelménye ezen rendeleteknek az, hogy minden emeletorról jobbra-balra legalább egy tűzbiztos lépcső vezessen, részint közvetlenül a szabadba, részint az előcsarnokba, a nézőtér és a lépcső között a nézőtér illetve része befogadási képességének megfelelő terjedelmű tűzbiztos födeményű és a szabadba nyíló ablakokkal ellátott előtér, vagy folyosó alkalmazandó.

Ha az előcsarnokba több lépcső torkollik, azok úgy helyezendők el, hogy a közönség kivonulási iránya egymást ne keresztezze.

Az egyes emeletorra vezető lépcsőknek a többi emeletorra vezető lépcsőkkel összefüggésben lenni nem szabad. A nézőtér körül minden emeleten két és fél méter szélességű tűzbiztos folyosó készítenendő.

Ez utóbbi követelménynél kisebb színházaknál mint a miénk is, vagy amilyen nálunk egyáltalában szükséges, vagy valamikor építtetni fog, a biztonság veszélyeztetése nélkül mindenesetre lehet engedményt tenni, a többi követelmény azonban olyan, hogy azoknak feltétlenül eleget tenni kell.

A nézőtérre vonatkozó tűzbiztonsági követelményeket ezekben ismertette, áttérünk a színpad berendezésénél a színpadi személyzet biztonsága érdekében szükséges követelményekre,

Ezekre vonatkozólag a fentebb idézett rendeletek a következőket írják elő:

A színpad a környező mellékhelyiségektől, különösen az öltözőktől tűzbiztos folyosók által legyen elkülönítve, vagyis szükséges az, hogy az esetben ha a színpadon előadás vagy próbák alkalmával tűz üt ki, az előadó személyzet, egyáltalában a színpadon tartózkodók, úgy a színpadról mint az öltözőkből a tűzbiztos folyosó elérésével veszélytelenül juthatnak a szabadba.

Ezek volnának azon főbb tekintetek,

amelyeket a színházak tűzbiztonsága érdekében az építkezés, vagy az átalakítás alkalmával betartani kell, a tűzbiztonság érdekében szükséges egyéb kellékek, mint a világítás berendezése, ablakok és ajtók mikénti elhelyezése és nyithatósága már a részletekre vonatkozik s eme tekintetben a követelményeknek minden nagyobb nehézség nélkül már fennálló színházaknál is eleget lehet tenni, lássuk már most, hogy színházunk jelen állapotában az itt vázolt követelményeknek megfelel-e.

Színházunk nem áll szabad területen, hanem csakis egyik oldalról nyílik szabad térre, a közlekedést az emeletre két lépcső közvetíti, az egyik kizárólag a páholy közönsége részére szolgál és a meglehetősen szűk előcsarnok egyik oldalán vezet az emeletre, a másik lépcső utcáról való bejáratnál a karzatra vezet és meg nem fejtethető, de semmiesetre sem helyes okból, összeköttetése van az emeleti páholyok folyosójával is.

Látható tehát, hogy színházunk a lépcsőknek sem száma, sem elrendezése tekintetében a követelményeknek meg nem felel és pedig azért, mivel az egyes emeletorrakra csak egy oldalról vezet lépcső, azonkívül mivel a karzatlépcső az emeleti páholy folyosóval összeköttetésben áll.

Az emeleti páholy folyosóhoz készített ugyan ezenkívül a színházszálloda udvar felé néző egyik ablaknál egy vészháncs, de eltekintve, hogy ez a lépcsővel egy és ugyanazon oldalon van és hogy az ahhoz való hozzájutás csak az ablak elég magas mellvédfalának átmászása után lehetséges, egyszerű kísérletezés által mindenki meggyőződhetik, hogy ez a háncs nyugodt pillanatokban tornamutatványokra alkalmas lehet ugyan, de semmiesetre sem lehet ajánlatos arra, hogy veszély pillanatában annak segítségével a menekülést bárki is megkísérelje.

A lépcsők elégtelensége és meg nem felelő elhelyezéséből származható veszélyt fokozza még a karzatnak a veszély esetén való menekülés szempontjából is túrhetetlen elhelyezése. Minthogy ugyanis a karzaton első sorban ülők a karzati lépcsőn csak akkor távozhatnak, ha a hátrább ülők a karzati lépcsőt már elérték és eltávoztak, kétségbevonhatatlan, hogy különösen akkor, ha a karzaton nagyobb közönség van, veszély pillanatában a karzaton az első sorokban levők önkénytelenül is a menekülésnek azon természetesebb módját választják, hogy átvetik magukat a karzat alacsony korlátján s a páholylépcsőn iparkodnak menekülni, hogy az ebből származó káoszban mily szerencsétlenségek történhetnek nem csak közvetlenül a tűzveszélytől, hanem a hirtelen összetorló-dástól is azt könnyű belátni, különösen akkor, ha tekintetbe vesszük, hogy színházlátogató közönségünk jelentékeny részét hölgyek képezik, akiket öltözékük a szabad mozgásban akadályoz, azonkívül hogy az emeleti páholylépcső kijárati iránya a földszinti kijárat irányával kereszteződik.

A tűzveszélyből származó s általam bekövetkezhetőnek állított veszedelem ellenében felhozható, hogy a színházi tüzek általában a színpadon támadnak, hogy színházunk el van látva a színpadot a nézőtérrel elzáró vasfüggőnyvel s így a színpadon támadó tüznek a nézőtérre való átharapódása egyideig legalább akadályozva van. Ennek ellenében azonban utalok a színházégetések történetére, amelyből ki fog tűnni, hogy színházi tüzek alkalmával a tömeges szerencsétlenségeket

nem közvetlenül a tűz által okozott bennégés, hanem a veszély okozta pánik által üzött és nézőtérrel a kijáratok meg nem felelő elhelyezése vagy elégtelensége folytán kellő időben való el nem távozás okozta.

Ugyanis, ha a vasfüggőny idejében leeresztetik is és a tüzet egyideig visszatartja is, a hirtelen támadó égéstermékek a vasfüggőny mellett is már hamarabb utat találnak, a nézőtér levegője pedig legnagyobb részét felemészti a könnyen tüzet fogó színpadi felszerelés hirtelen elégséges és bebizonyított dolog az, hogy a bennredektek nagy része már a füst által és levegő hiánya miatt pusztul el és nem közvetlenül a tűz által.

Színházunk vasfüggőnye azonkívül igen nehezen kezelhető, leeresztésére hosszabb idő szükséges, úgy hogy hirtelen elharapódzó tűz esetén rendeltetésének aligha felélné meg, annál kevésbbé, mivel alig lehet feltételezni, hogy a vasfüggőny kezelésével megbízott alkalmazott a vasfüggőnyt egyáltalában le is bocsáthassa, mielőtt még élete megóvása végett menekülni kénytelen.

Különben is, ha a vasfüggőny a legelőkeltebben működik is és a legrövidebb idő alatt leereszthető is, ha a kivonulás nem történhetik, elég gyorsan, a már említettek folytán mégis történhetnek tömeges szerencsétlenségek.

Még siralmasabb a színpadi személyzet helyzete színpadi tűz alkalmával, mivel az öltözők közvetlenül a színpadra nyílnak s ha a színpadon a tűz hirtelen elharapódzik, ami nagyon könnyen előfordul, a személyzet egy része a színházszálloda udvarára nyíló kijáratot aligha érné el s legfeljebb az öltözőkből a magyar olvasóköri telke felé néző apró ablakok lennének a menekülés utjai, de itt is a távozás oly lassu lehetne, hogy a személyzet egy része aligha használhatná ezt az utat.

Mindezeknél fogva azon véleményben vagyok, hogy felesleges munkát végeznék e kérdés további fejtegetésével. Már az eddigiekből is könnyű belátni, hogy színházunk jelen állapotában célszerűtlen berendezésénél fogva a közönségnek kényelmi igényeit ki nem elégíti, egészségét veszélyezteti, tűz esetén pedig beláthatlan szerencsétlenségnek okozója lehet.

Ezekben megismervén színházunk jelenlegi állapotát eldöntendő még azon kérdés, hogy a fenforgó bajokat orvosolni lehet-e s ha igen, mily áldozatok árán.

Minthogy a közönség kényelmének szempontjából a nézőteret nagyobbítani, a páholyokat szaporítani, a fűtési berendezést átalakítani kell, tűzrendészeti szempontból pedig a lépcsők száma szaporítandó és helyes elhelyezésük által a kivonulás megfelelően rendezendő, első sorban az mutatkozik legcélszerűbbnek, hogy a jelenlegi színházi helyiségek feladásával, amelyeket igen célszerűen lehetne a színház fogadóhoz való csatolással diszteremnek, a mellékhelyiségekkel együtt pedig vigadónak felhasználni — teljesen az előirt követelményeknek megfelelő új színház építtessék.

Ezen gyökeres megoldás mellett gondoskodni kellett azonban arról is, hogy az esetben, ha a város ily költséges, bár kulturmissziót teljesítő, de jövedelmet nem hajtó befektetésre a kellő anyagi erővel ez idő szerint nem rendelkeznek, vagy súlyosabb megterheléssel járó áldozatokat hozni hajlandó nem lenne, a létező bajok megszüntetésére, vagy legalább enyhítésére, az e

tárgyban megtartott szűkebb körű értekezleten folytatott beható eszmecsere s az ott felvetett eszmék alapján a lehetőséghez képest megfelelő megoldás kerestessék.

Ez irányban folytatott tanulmányaim eredményét feltüntető három alternatív vázlatot a következő ismertetéssel van szerencsém beterjeszteni:

Mindenekelőtt általánosságban előre bocsátom, hogy a nézőtér nagyobbitása s a kellő számú, terjedelmű és elhelyezésű közlekedési helyek nyérése szempontjából a színházépületnek az utca felé való meghosszabbítása feltétlenül szükséges.

Elsősorban az döntendő el, hogy a színházépületnek az utca felé ekkép való meghosszabbítása lehetséges és megengedhető-e.

A lehetőséget és megengedhetőséget a rendelkezésre álló térség nagysága és közlekedési szempontok döntik el. Az utca szélessége a színházépület előtt átlag 23'0 m., a mellékelt vázlatok szerint a legnagyobb meghosszabbítás a jelenlegi utcai vonaltól számítva 7'0 m. (4 öl), marad tehát még az utcának 16'0 m. szélesség, ami csekélyebb forgalmi utcánál teljesen elegendő.

A meghosszabbítás által sem a gyalog, sem a kocsiközlekedés nem akadályoztatik, a gyalogközlekedésnél ugyan az ut kissé meghosszabbítatik, azonkívül az utca nevének megfelelően még kigyósabbá tétetik, ami városrendezési szempontokból a különböző feladatok szerint, esetleg kifogásolható, azonban véleményem szerint az átalakítás és kibővítésből származó előnyök messze tulszárnyalják azokat a hátrányokat, amelyek a meghosszabbításból erednek.

Szemben áll tehát itt a színház kibővítése által a közönség életbiztonsága tekintetében való megnyugvás, a városrendezési szempontokból esetleg felmerülhető és némileg indokolt aggodalmakkal.

Az a kérdés tehát, hogy a törvényhatósági bizottság melyik szempontokat tartja fontosabbnak és előbbre valóknak.

A magam részéről annyit mondhatok, hogy utca elfoglalás nélkül a színháznak megfelelő átalakítására megoldás nincs.

Ezeknek előre bocsátása után röviden ismertetem a színház átalakítására vonatkozó általam készített vázlatokat.

Az I. megoldás szerint a szorosan vett nézőtérnek 2 méterrel való meghosszabbításával a földszinten a mostaninál valamivel több, de kényelmesebb ülőhely és 17 páholy, az első emeleten 19 páholy és a második emeleten 162 karzati ülőhely terveztetik. Az utcáról egyrészt a jelenleginek megfelelő nagyságu előcsarnokba, másrészt a kétoldalt elhelyezett karzatlépcsőkhöz juthatni. Az előcsarnokból három oldalon öt kijárat vezet a szabadba. A földszinti páholyokhoz és ülőhelyekhez az előcsarnok két szélén levő bejáraton át juthatni, míg az emeleti páholyokhoz a színházépület tengelyvonalában tervezett egyetlen egykaru 3 méter széles lépcső vezet, van ezenkívül még a földszinten a karzati lépcsők alatt egyik oldalon a pénztár, a másik oldalon ruhatár, mely utóbbi a páholy folyosóra is nyílik, a páholy folyosóról a színház fogadó nagytermébe is juthatni.

Az első emeleten az előtérnek megfelelőleg a második emeletre is benyúló magassággal van a cukrászda és társalgó terem, mely azonkívül nappal próba, tánc- és énekeremnek is használható.

Kiugrás az utcára a középrészén 7'0 m. a két szélén 2'5 m. a jelenlegi utcai vonaltól.

A II. megoldás szerint a földszinten 170 ülőhely, 18 páholy, az I. emeleten 20 páholy és a II. emeleten két sorban 90 karzati ülőhely és mintegy 150 állóhely lenne. A tágas, az eddiginél nagyobb előcsarnokból tengelyvonalban vezet az emeleti páholyokhoz a 3'0 méter széles egykaru lépcső, jobbra-balra előtérbe juthatni, amelyeknek oldalán egy-egy ruhatár van elhelyezve.

Az előcsarnoknak az utcára a homlokzati oldalon 3 bejárata van, azonkívül van a két oldalon is folyosószerű bejárat, amelyekből egy az előtérbe, mint az előcsarnokba juthatni. Az előcsarnok két oldalán van elhelyezve, két karzati lépcső közvetlen bejáratral az utcáról és két pénztárhelyiség.

Itt a kiugrás az utcára átlag 6'0 m. az épület egész hosszában.

A III. megoldás szerint a földszinten 170 ülőhely és 18 páholy, az I. emeleten ugyancsak 18 páholy és mintegy 25 erkélyszék lenne, mely utóbbiak legalkalmasabbak lennének a tanuló ifjuság részére. A II. emeleten két sor ülőhely és nagyobb számú állóhely terveztetett.

A földszinten levő tágas előcsarnokból az emeleti páholyok lépcsőjéhez vezető folyosóba juthatni, amely egyszersmind a földszinti nézőtérre és páholyfolyosóhoz is vezet. Az emeleti páholyokhoz jobbról-balról egy-egy szögbe tört kétkaru lépcső vezet. A karzati lépcsők közvetlenül az utcára nyílnak, ezen lépcsőházakban nyer elhelyezést egyfelől a pénztár, másfelől egy ruhatár, van ezenkívül még egy ruhatár a páholyfolyosóba szolgáló nyílással.

Az előcsarnoknak megfelelőleg az emeleten két emeletsor magasságra felnyúló cukrászda, próba- és énekerem lenne. Kiugrás az utcára legfeljebb 4'0 méter.

Összehasonlítva a három megoldást egymással, elsősorban is lényeges az, hogy a III. megoldásnál legcsekélyebb lenne az utcából elfoglalandó terület, azonkívül itt az emeleti páholyokhoz két oldalt elhelyezett külön-külön lépcső vezet, míg a másik két megoldásnál csak egy lépcső van tervezve, ami első tekintetre ellenkezésben látszik lenni azon előbb hangoztatott fölélvel, hogy minden emeletsorra minden oldalon külön-külön lépcső vezessen, ha azonban tekintetbe vesszük, hogy az a lépcsőépület tengelyében van tervezve, 3'0 m. szélességgel bír és csak egykaru, hogy az emeleti páholyokban legfeljebb 80-an szoktak tartózkodni és hogy a kivonulási iránya a földszinti közönség kivonulási irányát nem keresztezi, akkor véleményem szerint a mi színházunknál az emeleti páholyokhoz egy ily lépcső is elegendő, szépészeti szempontból pedig ez az elrendezés határozottan a legelőnyösebb.

Véleményem szerint a II. megoldást lehet olyannak tekinteni, amely a kitűzött célnak leginkább megfelel, noha az utcából elfoglalandó terület s így a beépítendő terület is ennél volna a legnagyobb, minélfogva az átalakítás is a legköltségesebb.

De emellett előnyei oly szembeszökők, hogy csakis oly forma megoldást tartanék elfogadhatónak. E tervezet szerint ugyanis a nézőtérnek 7 kijárat lenne, melyek közül az előcsarnokból 3 a tér felé, 2—2 pedig oldalt lenne, az egyes emeletsorok közönségének kivonulási iránya sehol sem kereszteződne, mint pl. az I. számú vázlatnál tervezett elrendezésnél, ahol ugyancsak 7 kijárat van, de

már az utcán a karzati és az előcsarnokból oldalt távozó közönség kivonulási iránya kereszteződne. Igen előnyösnek tartom különösen a léghuzam megszüntetése szempontjából az emeletre vezető lépcső két oldalán tervezett, a szabadba nyíló előcsarnok és a földszinti nézőtér között a közvetítő szerepét játszó két előtér, ahová két oldalt a ruhatárak is nyílnak, akkép elhelyezve, hogy előadás után a ruhája után váró közönség a többiek távozását egyáltalában nem akadályozza. Mindenesetre kívánatos lenne még, hogy a karzat úgy a színházszálloda, mint a Marschall-ház felőli oldalon, a színpadhoz közelebb is kapna egy-egy vészkijáratot, ha mindjárt vészsigalépcsőt is, hogy veszély esetén, ha a karzaton nagyobb közönség van, a színpadhoz közel levők ne kénytelenitessenek a nézőtér elő részén levő lépcsőhöz tódulni, illetve várakozni, míg az előttük levők eltávoztása után a lépcsők nekik is szabadok lesznek s megnyitják a menekülés útját.

A csatolt vázlatok szerint a tervezett átalakítás az egész jelenlegi fa páholy szerkezetek, nézőtéri mennyezet és tetőszerkezet eltávolításával, valamint a nézőtér előtti helyiségek lebontása után azok terv szerinti újból építésével járna.

Természetes, hogy a páholyok régi faszervezetéből mi sem maradhatna meg, abból újból semmit sem lehetne felhasználni nemcsak tűzbiztonsági, hanem szépészeti szempontból sem, mivel a páholyok leszállított magassági méretei mellett oly szerkezetet kell választani, amely teherbíróságánál fogva a fánál csekélyebb méretezést enged meg, ez különben a térkihasználás szempontjából is fontos.

E célból legmegfelelőbbnek tartanám úgy a páholyok, mint a karzati, az egész nézőtér mennyezete és tetőzeténél a mindinkább tért hódító vasbeton alkalmazását.

Ez az építési mód a mellett, hogy tűzbiztos, igen csekély szerkezeti méreteket enged meg, ami térkihasználás szempontjából igen fontos és nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a karzat létesítése folytán a nézőtér belső magassága is nagyobbodni fog. minek következtében a nézőtér oldalfalait is emelni kell, ami a létező 48 cm. falvastagság mellett nem lenne tanácsos minden mennyezet és tetőszerkezet alkalmazásánál.

Vasbeton mennyezet alkalmazásánál csökkenthető a falmagasítás is, mivel ezen szerkezettel igen célszerűen lehet a mennyezetnél tükörboltozatot készíteni, amelyhez a vasbeton fedél ugyszólván hozzásimulna. A nézőtér tartozékát képező előcsarnok és mellék-helyiségek valamennyi emeletsora közönséges mennyezetet nyerhetnének, mivel ez a rész a tulajdonképeni nézőtértől tűzfal által elválasztható.

A legutóbbi időben a hozzánk legközelebb fekvő szabadkai színház átalakítása alkalmával is vasbeton mennyezet és fedést készítettek, azonkívül ugyancsak ott 8 páholy is készült vasbetonból, amelyek igen tetszetősek.

Ezekben az átalakítás terjedelmét és módozatait letárgyalván, hátra van még annak megismerése, hogy a tervezett munkálat mily összegbe kerülne.

Átalakítások pontos költségét még részletes terv és költségvetés alapján is bajos meghatározni, mivel különösen oly régi épületeknél, amelyeknél az építés módját nem ismerjük, építés közben is gyakran merülhetnek fel oly körülmények, amelyek a költ-

ségeket lényegesen befolyásolhatják. Annál bajosabb a költséget vázlatok alapján megállapítani.

Mint hogy azonban a város közönségének mégis tájékozva kell lennie, hogy az átalakítás által körülbelül mily költségek merülhetnek föl, azokat a következőkben kísérlem meg összeállítani:

- a) a bontási költség . . . . . 1000 kor.
- b) az új rész beépítendő területe 190 m², 1 m² kerül a régi anyag felhasználása mellett 160 kor. 30400 „
- c) a nézőtér fölött vasbeton mennyezet és tetőzet készítése eternit palával földve . . . . . 12800 „
- d) vasbeton páholyok és karzat . 18000 „
- e) a földszintre 170 drb számolt új ülőhely á 12 kor. . . . . 2040 „
- f) a páholyokba 152 drb új szék á 10 kor. . . . . 1520 „
- g) karzati ülőhelyek deszkából . . 800 „
- h) egy vasfüggöny megfelelő felhuzó szerkezettel . . . . . 5000 „
- i) fűtési és szellőzési berendezés 4500 „
- j) villamos világítási berendezés lámpatestekkel . . . . . 8000 „
- k) színpadi öltözők és raktárak átalakítása, illetve kibővítése az 1904. évben készített tervek szerint, beleértve a magyar olvasókörtől megszerzendő telek vételárát is . . . . . 15940 „

Összes költség 100000 kor.

Vagyis az összes átalakítási költség mintegy 100,000 koronát tenne ki, amely összegben azonban már bennfoglaltatik a színpadi öltözők átalakítása és kibővítése is, úgy amint az a mérnöki hivatal által 1904. évben tervezetett, s ami veszély esetén a színpadi személyzet életbiztonsága szempontjából nagyon szükséges lenne. Ez az összeg amint már előre bocsátottam, csak megközelítőnek tekinthető, hiszem azonban, hogy 10%-nál nagyobb eltérés nem fogna előfordulni. Kérdés már most, miszerint az építési költség miként lenne fedezhető a város egész közönségének nagyobb megterhelése nélkül.

Erre vonatkozólag a javaslatom a következő:

A páholy jogokból a városi pénztárban jelenleg 17860 korona összeg kezeltek, amely az építés céljára lenne fordítható, maradna tehát még fedezetlenül 82140 korona, ennek 5%-os annuitása kitenne évenként 4107 koronát.

Ha, amint nem kétlem, a színházlátogató, illetve páholybérlo közönség már saját személybiztonsága érdekében is belemenne azon csekély önmegadóztatásba, hogy a páholyjogokért az átalakítás után ne 60 korona, hanem 120 korona fizetessék, ami feltételezve, hogy az összes páholy jogok kiváltanak, amit az átalakított színháznál bízton hiszek, évenként 38 páholy után 4560 koronát tenne ki, miáltal a fennebb kimutatott évi annuitás már fedezetet nyerne, sőt egy csekélyebb összeg megmaradna fedezetül azon nem remélt esetre is, ha egy-két páholy után a jog valamelyik évben kiváltva nem lenne. Ama feltevés, hogy a felemelt páholy jogdíj fizetése nehézségeket okozni nem fog, annál jogosultabbnak látszik, mivel egy-egy bérleti előadásra a jelenlegi bérletárakat feltételezve, így is csak 8 korona esnék előadásankint, ami más hasonló viszonyú város színházaihoz még mindig elég mérsékeltnek mondható. Nem szabad azonkívül figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy a pá-

holyba járás egyrészt kényelmesebb, mint a földszinti ülőhelyek látogatása, másrészt a páholyközönség fel van mentve a ruhatári díjakból származó s az egész színházi idény alatt már jelentékenyebb összegre szaporodó kiadástól.

Igaz, hogy ennek ellenében fel lehetne hozni azt, hogy a páholybérlo közönség biztosítja a színtársulat megélhetését s már az által, hogy az egész idényre hérélnie kell, nagy áldozatokat hoz s kell, hogy ennek ellenében újabb megterhelés nélkül bizonyos jogokat is élvezzen, de szerény véleményem szerint azon előny, hogy a páholyjog tulajdonosának nemcsak a rendes színidény alatt, hanem az egész év folyamán bármely más előadásnál is korlátlan rendelkezési, illetve elővételi joga van, felér nemcsak az eddig fizetett, hanem az általam javasolt páholy jogdíjjal is.

Ezek szerint a város terhére csak az átalakítási költség fedezésére szolgáló összeg beszerzése, valamint az a kockázat maradna, hogy az esetben, ha néha-néha egy-egy páholy jog ki nem vétetik, az amortizacionális részletet a befizetett díjakon felül, a megfelelő összegre kiegészíteni tartoznék.

E célból természetesen a város költségeloirányzatát évenként bizonyos összeggel megterhelni kellene, de amint már említettem, ez a városnak tényleges kiadást alig okozna, annál kevésbbé, mivel kibővített színház mellett mindenesetre lehetne a mindenkori színgazgatóval oly megegyezést létesíteni, hogy a bérleten kívüli előadásoknál is minden egyes kibérelt páholy után a színtársulati igazgatót csakis a rendes bérleti díj illetné meg, míg a napi rendes helyár és a bérleti ár közötti különbözet a színházi alap javára esnék. Ugyanennek kellene állnia a rendes színi idényen kívül tartott bármilyen műkedvelői vagy egyéb előadásokra is. Az így befolyó összegekkel kiegészítve a kiváltott jogok után befolyt összeget, mindenesetre mindenkor fedezni lehetne a befektetés törlesztési részletét anélkül, hogy az átalakításból kifolyólag a város pénztára bármily csekély mérvben is megterhelhetnék.

Ezzel eljutottam feladatom befejezéséhez. Nem tudom sikerült-e elég meggyőzően bizonyítanom az átalakítás halaszthatlan sürgősségét és a kivitel lehetőségét, de tény, hogy arra minden erőmmel és a legjobb tudomásommal törekedtem.

A tek. törvényhatósági bizottság böles belátásától fog függni, hogy igaznak fogja-e elismerni mindazon hiányosságokat, amelyeket színházunk jelenlegi állapotánál megállapítottam, indokoltnak fogja-e tartani azon aggodalmakat, amelyeket ezen hiányosságok támaszthatnak s végül helyesnek fogja-e találni azon módozatot, amelyet a megoldásra vonatkozólag előterjesztettem.

Amennyiben sikerült volna az átalakítás és kibővítés elodázhatlan szükségességét a valóságnak megfelelően oly élénk színekkel ecsetelnem, hogy azok alapján a munkálat elrendeltetnék, igen célszerűnek és szükségesnek tartanám, miszerint az átalakítási tervek beszerzése nyilvános pályázat útján biztosíttassék.

Eltekintve ugyanis attól, hogy hivatalunk már más folyamatban levő, vagy előkészület alatt álló nagyobb terjedelmű, valamint számos apróbb munkákkal, nemesak ez időszert, hanem előreláthatólag a következő évben is annyira elfoglalva van és lesz, hogy ily nagy- szabású és fontos munkálat részletes ter-

veinek elkészítését megelőző tanulmányokra és esetleg a részletekre kiterjedő nagyobb tanulmányokra szükséges idő sem állana rendelkezésemre, a kidolgozással járó mechanikai munka pedig egyéb sokoldalú elfoglaltságom mellett erőmet mindenesetre felülmulná, főleg azon okból tartom egyedül célravezetőnek a terveknek nyilvános pályázat útján való beszerzését, mivel ezáltal az e fajta építkezésben nagyobb gyakorlattal bíró pályázók részéről számos új s az általam javasolt megoldásnál talán célszerűbb eszme nyeretnék.

Mindezek alapján tisztelettel javaslom, hogy az esetben, ha a kibővítés elhatározatnék annak megállapításával, hogy a kibővítés által mily mérvben lesz az utcai terület elfoglalható s az általam készített vázlatokból megállapítandó program alapján a kibővítési tervek elkészítésére mielőbb nyilvános pályázat irassék ki.

Végül tisztelettel kérem, hogy ezen jelentésemet sokszorosíttatni és a bizottsági tagok között kiosztani kegyeskedjék, hogy az érdeklődők előzetes tájékoztatás után dönthessenek színházunk jövője fölött.

Szabó László s. k.,
tb. v. főmérnök.

H i r e k.

Személyi hir. Báró Leithner Ernő vezérőrnagy, a 69. gyalogdandár parancsnoka, folyó hó 9-én este az itteni cs. és kir. 23. gyalogezred megszemlélésére városunkba érkezett. Tiszteletére a közös és honvéd tisztikar az „Elefánt” szállodában társasvacsorát rendezett.

Istentisztelet. Március 15-én délelőtt 9 órakor az ág. h. evang. templomban hazafias istentisztelet lesz.

Kinevezés. A m. kir. igazságügy-miniszter Tormásky Lambert szabadkai törvényszéki joggyakornokot a topolyai kir. járásbíróshoz jegyzővé nevezte ki.

Kinevezés. Latinovits Pál főispán Trenka Kálmán zsabalyai közigazgatási gyakornokot tiszteletbeli szolgabíróvá nevezte ki.

Kinevezés. Molnár Béla temerini uradalmi főintéző pécsi püspöki jószágigazgatónak neveztetett ki.

Áthelyezés. A m. kir. igazságügy-miniszter Szögyényi Gyula topolyai aljegyzőt hasonminőségben a szabadkai kir. törvényszékhez helyezte át.

Előléptetés. Dr. Kopp István zentai kir. járásbírósi albirót az igazságügyminiszter a IX. osztály 2. fokozatába léptette elő.

A zombori kir. törvényszék új elnöke, dr. Eperjessy Béla, szombat este vett bucsut Szabadka város társadalmától, mely alkalommal a „Nemzeti Kaszinó” nagytermében mintegy 120-an jöttek össze.

Hírek az egyházmegyéből. Garay József esperes, doroszlói plébános, életének 64-ik, áldozarságának 41-ik évében folyó hó 7-én elhunyt. Doroszlói ideiglenes adminisztrátorra Forster Gyula ottani káplán neveztetett ki. — Kókusz József Őrszállásra tanítónak kineveztetett.

Halálozások. Malesevits Mária, néhai Malesevits Miklós zombori állami főgimnáziumi tanár leánya, okleveles szerb tanítónő folyó hó 9-én, pénteken, hosszabetege után elhalálozott. Temetése vasárnap délután ment végbe nagy részvét mellett.

Lelbach Konrád, cservenkai lakos, nagybirtokos, folyó hó 9-én este 6 órakor régebbi keletű szívbajában elhunyt.

Dr. Zalár István, Bács-Bodrog vármegye tb. főorvosa, megyebizottsági tag folyó hó 10-én, szombaton reggel Bácsborsodon elhunyt. A megboldogult a borsódi és katómári Latinovits családnak 40 éven át házi-orvosa volt. Temetése folyó hó 12-én délelőtt 9 órakor ment végbe.

Idősb Winkler Károly, újvidéki magánzó, Szlavay Elemér zombori nagybirtokos apósa, folyó hó 10-én elhunyt.

Mérnökestély. A mérnöki asztaltársaság ma este tartja az Eletánt szálló termében szokásos táncmultságát.

Eljegyzés. Rosenfeld Soma, Weidinger S. és Zs. cég üzletvezetője, eljegyezte a hó 11-én özv. Kohn Fáni urnó leányát, Ceciliát.

Sztrájkok. A zombori malommunkások sztrájkja napi 30 filléres bérjavítás megadása után véget ért. — A zombori építőmunkások és festők sztrájkja még tart, a békéltető tárgyalások folynak.

Megjutalmazott jegyző. Rumbach Mihály Bácsordas község agilis jegyzőjét a vármegyei alispán az 1905. évi utadó sikeres beszédese körül kifejtett tevékenységeért 40 korona jutalomban részesítette. Nem első eset, hogy ezen derék jegyző efféle meglepetésben részesült, ez már a nevéhez „Rumbach“ fűződik.

Országos vásárok. Március hó 18-án Adán és Bácsföldváron, 19-én Ómoravicán, 25-én Újverbáson, Zentán és Zomborban, 26-án Ófuton és Zomborban.

Köszönetnyilvánítás. Felkérünk a következő közlésére: A Nagypénteki Református Társaság ez utón mond köszönetet a református lelkész uraknak azért a nemes buzgalmukért, hogy a társaság jótékony célú sorsjegyeinek elhelyezése körül oly lelkesen közreműködnek.

A szépligeti kendergyár rt. az 1905. évben 4275 korona tiszta nyereséget ért el az előző évi 9000 koronával szemben, miért is az igazgatóság indítványára a közgyűlés elhatározta, hogy osztalékot nem fizet.

Zentai agrár-takarékpénztár rt. cég alatt Zentán március hó 4-én új pénztárat alakult 250000 korona alaptőkével. Az alapító közgyűlésen az igazgatóság tagjaivá választottak: Sóber Béla dr., Fabri Soma, Molnár Károly dr., a bácsmezei agrár-takarékpénztár jogtanácsosa, Lányi Mór, a szabadkai közgazdasági bank vezérigazgatója, Lovász Andor dr., Hajdu Dezső és Grüner Adam.

Vasuti előmunkálati engedély. A kereskedelmi miniszter Fábrián Lajos mérnök és Kovács Jenő dr. ügyvéd, Bács-Bodrog vármegye tb. főügyésze, budapesti lakosoknak a baja—zombori körvasutara előmunkálati engedélyt adott, amely az államvasutak Baja állomásából kiágazólag Bátmonostor, Baracska, Csátalja, Dávod, Herczegszántó, Béreg, Küllöd, Bezdán, Monostorszeg, Bácskertes és Apatin községek határain át az államvasutak Priglevcaszentiván állomásába való beágazással és folytatólag Doroszló, Militics, Bácsordas, Derye, Bács, Bácsóváros, Boróc és Dunabökény községek határain át a hegyes—feketehegy—palánkai h. é. vasut Palánka állomásáig és végül ezen a vonalon tervbe vett Bezdán állomásból az államvasutak Zombor állomásáig vezetne.

Az első orvosnő Ujvidéken. Dr. Rakits Kornélia, nő- és gyermekorvos Ujvidéken magángyakorlatot nyitott. Az előzményekből ítélve, férfi kollégáinak nagy konkurenciát fog csinálni.

Rémes gyilkosság történt f. hó 8-án, csütörtökön, a zombori Bilics-szálláson. Jósits József földmives vadállati kegyetlenséggel ölte meg szomszédját, Szecsuszkai Nikolt. A rémes tett régi boszu műve. Jósits néhány évvel ezelőtt gabonát és pénzt adott kölcsön Szecsuszkának, melyet még porlekedés után se tudott tőle visszakapni. Csütörtökön reggel családi perpatvarból származó fölindulásában találkozott régi haragosával. Pisztolyyal támadt rá, melyet az bottal kiütött a kezéből. A dulakodás hevében Jósits kést rántott elő, mellyel ellenfelét agyonszurkálta s torkát elmetsette. A gyilkost a rendőrség azonnal elfogta. Tettét töredelmesen beismerte s most az ügyészség börtönében várja el a sorsát.

Csendőrség vagy rendőrség?

Az óbecsei képviselőtestület elhatározta, hogy lépéseket tesz arra, hogy a rendőrség eltörlésével a csendőrség intézménye vezettessék be. Az előjáróság elkérte Zentáról — ahol már fél év óta a csendőrség van alkalmazva

— a szervezés iratait és most ennek alapján tesznek jelentést a legközelebbi közgyűlésnek.

Tanfolyam a komlótermelőknek. A bácskai komlótermelők egyesülete Cséner Lajos szaktanár vezetése alatt komló-metszési tanfolyamot rendez Hódságon és Órszálláson folyó hó 13-án, Óverbáson pedig 15-én.

Aszfalt-makadammal kívánja Óbecse képviselőtestülete a piacteret és a főbb utcákat kikövezni. Erre nézve már a magyar Aszfalt-társaság adott be ajánlatot. Most az előjáróság tudakozódik Szeged, Nagyvárad és Debrecen városok mérnöki hivatalánál, ha vajjon miképpen válik be ott náluk az aszfalt-makadami ut. Ha a vélemények beérkeznek, akkor fog dönteni a képviselőtestület.

Ösztöndíj iparosok részére.

A szegedi kereskedelmi és iparkamara pályázatot hirdet egy 600 koronás külföldi utazási ösztöndíjra, törekvő fiatal iparosok részére. További felvilágosítás a zombori általános ipartestületnél nyerhető.

A baromfitenyésztés ellen-sége. Weiszberger Pista pacséri kereskedő, a vármegyei törvényhatósági bizottság virilis tagja kedvteléssel üzte a baromfitenyésztést. Különböző nemes fajtájú tyúkjait, libáit és kacsaikat méltó büszkeséggel mutogatta ismerőseinek. Mint a szemefényére vigyázott rájuk. Egy eddig még ismeretlen tettesnek a nagy vigyázat dacára is sikerült azonban a tenyésztésében levő összes nemes fajokat elemelnie. A nyomozó csendőrök megállapították, hogy az elemelt fajtyúkokat a bajmoki országos vásáron adták el.

Árlejtési hirdetmény. Zombor szabad királyi város tanácsa közhírré teszi, hogy a városházépület első emeletén elhelyezendő 53 db új ablak elkészítésének biztosítására 1906. évi március hó 20-án délután 10 órakor a városházán Latinovits Szaniszló tanácsos hivatalos helyiségében zárt írásbeli versenytárgyalás tartatik. Az asztalos, lakatos és mázoló munkákra külön-külön ajánlat nyújtandó be. Felhivatnak a vállalkozni szándékozók, hogy ezen munkákra vonatkozó zárt írásbeli ajánlataikat az ajánlati összeg 5%-ának megfelelő bánatpénzzel felszerelve a városi tanácshoz a fenti határidőig annyival is inkább nyújtsák be, mivel később beérkező ajánlatok figyelembe nem vétetnek. A vállalati általános és részletes feltételek a városi mérnöki hivatalban megszereshetők.

Királyok szórakozása. Furcsa módon szokott a perzsa sah néha szórakozni. Legutóbbi párizsi tartózkodásának ideje alatt például egy délelőtt, rendes sétáját végezve, odalépett egy léggömböket áruló szegény asszonyhoz és zsebkecsével hirtelen elvágta a léggömbök zsinagét. A szegény asszony kétségbeesése leirhatatlan volt, mikor léggömbjeit elszállni látta. A sah azután, hogy megnyugtassa, a titkárjával egy csomó aranyat adott neki. Egy más alkalommal a nagyvezérjével hat pohár jeges vizet itatott meg egymásután, hogy azt majd a guta ütötte meg kinyában. De a legzseniálisabb stiklinek azt a tréfáját tartotta, mikor egész szolgálatszemélyzetével hánytatott meg hashajtó pirulákat vétetett be. A marokkói szultán szintén szereti a vaskos tréfákat. Egyik államminiszterével például egy izben kerek korcsolyákat kötött fel, aztán csaknem holtra nevette magát azokon a groteszk, kapkodó mozdulatokon, amelyekkel a szerencsétlen miniszter az egyensúlyért küzdött. De nemcsak az exotikus uralkodók találják örömeiket az ilyen furcsa szórakozásban, mert például a spanyolok fiatal királya is szeret a mások kellemetlenségén mulatni. Nemrégiben például meghívta egyik udvari tisztviselőjét automobilkirándulásra, akiről tudta, hogy szörnyen ideges, félénk ember. Ezt a szerencsétlent aztán úgy megautomobiloztatta, hogy annak égne meredt minden hajaszála a szörnyű vágatásban. A végén pedig még jól ki is nevette. De mi ez mind a Rettenetes Iván tréfáihoz képest, aki egyszer egy marok éhes bolhát szórattott minden vendége nyaka közé.

de megeselekedte azt is, hogy véreket uszított rájuk.

Uj szer az álmatlanság ellen.

Demoucht dr. párizsi orvos új szeret talált fel az álmatlanság ellen. Az összes eddigi gyógyszereket, nagyobbára porkészítményeket hasznavehetetleneknek mondja. Módszere igen egyszerű. A tényér, melyet a benne szerte ágazó erek valóságos meleg forrássá bélelnek ki, Demoucht dr. szerint az álmatlanságnak legegyszerűbb és egyedül hatásos gyógyszere. Az eljárás a következő: A meghajlított kezét úgy fektetjük a homlok irányában, hogy az arcunkat két részre osztja és a kéztő az orrlyuk magasságába ér. Ily módon nagy meleg sugárzik ki, melyhez a kéztőn lecsapódó légzés melege is hozzájárul. Ez a meleg álmomba bódítja a kifáradt idegzetű, álmatlanságban szenvedő embert. Természetesen az orrszagolás is nagyban hozzájárul az álmobekövetkezéséhez. Demoucht dr. szanatóriumában kipróbálta új módszerét és a kísérletek meglepően sikerültek.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület

sorsjegyeit 25-szörösen tuljegyezték, ami kétségtelen bizonyítéka a közönség érdeklődésének. A nagy érdeklődés természetes is, mert hiszen a nyemreménykötvény tulajdonosa semmiféle tőkevesztésnek nincs kitéve s csupán a befektetett összeg kamataiért játszik a sorsjegyekkel, melyeknek nyereménysélyük nagyon kedvező. A sorsjegyek mind részletfizetésre, mind készpénzen a napi árfolyam mellett (156—160 kor.) a helybeli képviselőnél: Spitzer Márk banküzletében is megszereshetők. 3—3

Közgazdaság.

Széna, szalma, takarmány.

(Fuchs József takarmánynagykereskedő heti jelentése Budapest, V., Nádor-utca 11.) A hetivásáron szénában és szalmában nagy behozatal és élénk kereslet volt. Eladatott: középminőségű jobb és elsőrendű széna 2.40—2.90, muhar 3.20, alomszalma 1.45, zsupszalma 1.80, szecska 2.10 kor. per 50 kiló fuvaronként házhöz szállítva. Préselt széna 2.80—3.00, préselt szalma 1.40—1.60 kor. per 50 kiló a józsefvárosi pályaudvaron. Gabonaneműk: zab 7.90—8.10, tengeri 6.95, rozs 6.80, árpa 7.50 kor. 50 kilónként.

HIRDETÉSEK.

A Zsivánovits-féle kertben (Bajai-ut) egy 12—14 öl széles és 24 öl mély

VILLATELEK

eladó. Bővebbet ugyanott a kertésznél. 3—1

DIÓSY IMRE doroszlói lakos komlótelepében

mintegy 3000 darab komlódugvány kapható ezrenként 16 koronáért.

A komló korai fajta és bácskai földben kitűnően tenyészik. Megrendelések előlmegevezett névre küldendők. 3—1

Haszonbérbeadási hirdetés.

Néhai Mihajlovits Miklós és György hagyatékához tartozó, jelenleg „Mihajlovits férjzett Konyovits Julianna alapítványa“ tulajdonát képező, a bezdáni uton fekvő 180 katasztrális hold 1381 ölnyi kiterjedésű ingatlan, a rajta levő szállásházzal és gazdasági épületekkel együtt nyilvános árverés útján haszonbérbe fog adni. — Az árverés **f. évi március hó 25-én d. e. 9 órakor** Koczár Zsigmond kir. közjegyző irodájában fog megtartatni.

Árverezni szándékozók kötelesek az árverés megkezdése előtt az eljáró kir. közjegyző kezébe 2000 koronát készpénzben óvadékul letenni.

Az árverési feltételek megtudhatók alulírott hagyatéki gondnok ügyvédi irodájában mindennap d. e. 9—12-ig és d. u. 3—5-ig, ugyanott hővebb felvilágosítás is nyerhető.

Zomborban, 1906. március hó 1-én.

Dr. Konyovits Dávid,

neh. Mihajlovits Miklós és György hagyatéki gondnoka.

Vételre kerestetik

egy 3-4 szobás

HÁZ.

Ajánlatok a kiadóhivatalba küldendők. 3-2

1203. szám.

kig. 1906.

Pályázati hirdetés.

Bács-Bodrog vármegye hódásági járáshoz tartozó Militics községben üresedésbe jött községi jegyzői állásra pályázatot hirdetek és felhívom mindazokat, kik ezen állást elnyerni óhajtják, hogy szabályszerűen felszerelt pályázati kérvényüket hozzám **f. évi március hó 25-éig** annál is inkább nyújtsák be, mert a későbbben érkezőket figyelembe venni nem fogom.

Az állás jövedelmezése a következő:

1. Készpénzbeli fizetés havonkénti egyenlő előleges részletekben kifizetendő évi 1818 korona.

2. Hat (6) öl kemény tűzifa.

3. Szabad lakás.

4. Négy kat. hold 1117 öl szántó és megfelelő szérűskert haszonélvezete 521 öl nagyságban, melyek után eső összes adó és terheket a község viseli.

5. A gyámpénztári kezelésért, mint ellenőrnek tiszteletdíj évenként 200 korona negyedévenkénti előleges részletekben.

6. Magán munkálatokért a vármegyei szabályrendeletben megállapított díjak.

Hódáság, 1906. március hó 3-án.

Szemző Károly,

2-2

főszolgabíró.

Házvezetőnőnek

kerestetik középkorú nő, aki a háztartás összes ágaiban jártassággal bír. **Értesítést a kiadóhivatal ad.** 3-3

1009. szám.

kig. 1906.

Pályázati hirdetés.

Pályázók elégtelensége folytán a bezdáni községi végrehajtói állásra új pályázatot hirdetek.

Kérvények **folyó évi április hó 10-éig** benyújtandók.

Fizetés: 730 korona.

Zombor, 1906. március hó 7-én.

Tárczay,

főszolgabíró.

Arlejtési hirdetés.

Bácsalmáson építendő szálloda, jelesül emeletes főépület és földszintes melléképületek építéséhez szükséges összes munkálatokra versenytárgyalás hirdettetik.

Írásbeli zárt ajánlatok a rendelkezésre bocsájtott űrlapokon nyújthatók be **1906. évi március hó 24. napjának d. u. 3 1/2 órájáig** a bácsalmási takarékpénztár hivatalos helyiségében.

Az ajánlatokhoz a feltételekben előírt ajánlati összeg 5%-ának megfelelő bánatpénz, vagy óvadékképes értékpapír melléklendő.

A részletes tervek, költségvetések és feltételek a bácsalmási takarékpénztár hivatalos helyiségében a délelőtti órákban naponta megtekinthetők.

Bácsalmás, 1906. március hó 9-én.

Az építő bizottság.

572. szám.

kig. 1906.

Hirdetés.

Monostorszeg községe 39381 kor. 21 fillér költségelőiránnyal iskolát épített. Az építési munkálatok biztosítása céljából Bács-Bodrog vármegye törvényhatóságának 35257/44. jkv. 1906. sz. véghatározata alapján, Monostorszeg községéhez **1906. évi április hó 7. napjának délelőtti 10 órájáig** zárt ajánlati versenytárgyalást hirdetek.

A versenyezni óhajtók ajánlataikat a kitűzött nap délelőtti 9 órájáig annál is inkább igyekezzenek beadni, mert a később érkezők nem vétetnek figyelembe. Az ajánlatokhoz — készpénzben vagy óvadékképes értékpapírokban — az előirányzott összeg 5%-ának megfelelő bánatpénz is csatolandó.

A műszaki iratok és a részletes feltételek alulírott községi jegyzőnél a délelőtti hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Monostorszeg, 1906. március 7-én.

Gyípanov István,

közs. bíró.

Tessényi Oszkár,

közs. jegyző.

1058. szám.

kig. 1906.

PÁLYÁZATI HIRDETÉNY.

Járásomhoz tartozó Szenttamás nagyközségben üresedésbe jött és 1000 korona évi — előleges havi részletekben kiszolgáltatandó — javadalmazással ellátott községi irnoki (levéltárnoki) állásra ezennel pályázatot nyitok és felhívom ezen állást elnyerni óhajtókat, hogy szabályszerűen felszerelt kérvényeiket hozzám **1906. évi március hó 31-éig** terjesszék be. A később érkezőket figyelembe nem fogom venni.

Obecse, 1906. március 6-án.

Dr. Balaton Gyula,

főszolgabíró.

207. szám.

1906.

Pályázati hirdetés.

Tataháza községben leköszönés folytán megüresedett és 400 korona évi fizetéssel javadalmazott egy gyalogrendőri állásra pályázatot hirdetek és felhívjuk a pályázókat, hogy szabályszerűen felszerelt kérvényeiket **f. évi március hó 25-ik napjáig** alulírott előjárásúgnál nyújtsák be.

Tataháza, 1906. március hó 7-én.

Nagel Gyula,

jegyző.

Pásztor György,

bíró.

Özv. Spitzer Simonné és Társa

BAJA.

3-1

Ajánlják egyszerű és díszes cementlapjaikat, **cement műkörukat,** **drótbetétes cementköveket** és mindennemű építési anyagot, **legjobb minőségben, legolcsóbb áron.**

Agilis ügynököket keresünk!

ROHONCZY GIDA

törökbecsei gazdaságában 80 darab 3 és fél hónapos

mangolica malac

eladó. — Levélcím: Rohonczy uradalom Törökbecse. 3-2

MÉHEK.

Méhésből 1 drb ötös és 2 drb hármas Országos méretű kaptárakban mind erős törzsek és **1905. évi anyakkal élő méhek** eladók. 2-1

OREHOJA ERNŐ

Zombor, Szentai-ut 30. sz.

Hungária fürdő

(Zombor, Basa-utca 1. sz. a gimnázium főbejáratával szemben)

mindennap reggeli 5
órától kezdve esti 6
óraig a nagyközönség

rendelkezésére áll.

Urak részére

mindennap délig, kedden és
szombaton délután is.

Hölgyek részére

hétfőn, szerdán és pénteken
délután 2 órától, diákok ré-
szére kedden délután.

Gőzfürdőjegy 1 kor.

Kádfürdőjegy 1 K 20 fil.

Diákjegy 40 fillér,

mely utóbbi csakis kedden d. u.
vehető igénybe. *—10

... Telefon a fürdőben.

HIRDETÉSEK FELVÉTELEK LAPUNK KIADÓHIVATALÁBAN.

Ritka alkalmi vétel!

Villanyos esillár kiállítás.

A legegyszerűbbtől a legdiszesebbig.

VILLANYVILÁGÍTÁSI BEVEZETÉSEK

a legmesszebbmenő szavatolás mellett.

Petroleum és gázlámpák

villanyra átalakíttatnak

Teltsch Gáspár

optikai és elektrotechnikai műintézetében

ZOMBORBAN 50-43

Bámulatos olesón!

Bámulatos olesón!

Bámulatos olesón!

NE TESSÉK

MUTATVÁNYSZÁMOT

KÉRNI:

mert aki már most beküldi — ha csak egy hónapra is — az elő-
fizetési összeget AZ UJSÁG politikai napilapra április hó 1-től számítva,
*** annak azonnal megindítjuk a legjobb magyar lapot: ***

AZ UJSÁG-ot,

de az előfizetést csak április hó 1-től számítjuk. Előfizetési árak: Egy
hónapra 2 kor. 40 fil., negyedévre 7 kor., félévre 14 kor., egész évre 28 kor.

AZ UJSÁG

GYÖNYÖRŰ HUSVÉTI

3-3

AJÁNDÉKÁT:

AZ UJSÁG ALBUMÁT

AZ UJSÁG minden előfizetője megkapja 72 fillér portó beküldése
ellenében, aki AZ UJSÁG-ra egy félévre egyszerre, negyedévenként
..... vagy havonként, de félévi kötelezettséggel előfizet. ....

Megrendelési cím: AZ UJSÁG kiadóhivatala Budapest, VII., Kerepesi-ut 54. sz.